

V-14949/19

JÓZEF PIŁSUDSKI INSTITUTE OF AMERICA

POŚWIĘCONY BADANIU NAJNOWSZEJ
HISTORII POLSKI

289 Park Avenue South — New York 10, N. Y. — GRamercy 5-6766

Generał Wł. Bortnowski - p. o. prezes.

Płk. Adam Koc - p. o. dyrektor

Dr. Jan Fryling - redaktor

ROK XIX, BIULETYN Nr. 1.

MARZEC 1962

Treść: I. Organizacja i administracja. II. Sprawozdanie finansowe Instytutu. III. Zbiory archiwalne i biblioteka. IV. Badania i prace naukowe, odczyty. V. Wydawnictwa i publikacje.

SPRAWOZDANIE INSTYTUTU ZA ROK 1961

Naczelne zadanie Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce wyraża się hasłem nie mogącym ulegać zmianom. Brzmi ono: **głoszenie prawdy o Polsce**. Coraz wyraźniej zarysowuje się obecnie jeden ze sposobów wprowadzania tego hasła w życie, którym jest **pomoc w głoszeniu prawdy o Polsce**.

Polska, od lat przeszło dwudziestu pozbawiona niezawisłości politycznej, jest coraz częściej przedmiotem ataków ze strony jej wrogów, liczących no to, że w obecnej sytuacji demaskowanie ich stało się szczególnie trudne. Obowiązek ten całym niemal ciężarem spada na emigrację, ponieważ pozbawiony słowa Kraj, wbrew najgorętszym pragnieniom, musi milczeć. Jakże bowiem zależni od Kremla obecni władcy Polski mogliby pozwolić na pisanie prawdy o Zbrodni Katyńskiej czy na podjęcie walki z fałszami i oszczerstwami zawartymi w "Istorii Polski", wydanej przez Sowiecką Akademię Nauk?

Siewcy kłamstw nie zawsze są wszakże wykonawcami zadań wskazanych przez partyjnych rozkazodawców. Czasem przyświeca im zwykła nadzieja zysku, gdy oczekują, że powieścić, pozbawione wszelkiej wartości literackiej, ale pełne kalumnii, trafi do pewnych kół czytelników, stanie się t. zw. bestsellerem, a wszedłszy następnie na ekrany kinowe, napełni kieszenie niesumienego spekulanta pióra.

Czasami trudno nawet odgadnąć czy źródłem napaści jest ignorancja czy zła wola. Ostatnio naprzykład pojawił się artykuł lorda Tylora of Harlow, z zawodu lekarza, a po godzinach praktyki historyk-amatora. Ze wspomnianego artykułu dowiadujemy się, że Rosja była tak często ofiarą napastliwej inwazji, iż ma powody do nieufności i podejrzliwości wobec świata Zachodu. Do szeregu najazdów na Rosję zaliczył różowy lord-nieuk powstania polskie w latach 1830 i 1863!

Tych parę przykładów świadczy jak aktualnym zadaniem jest prostowanie podobnych kłamstw i piętnowanie kłamców. Toteż radością napełnia coraz liczniejsze korzystanie z materiałów Instytutu przez młodzież i profesorów licznych szkół i uniwersytetów oraz działaczy i pisarzy, przybywających do Nowego Yorku z odległych nawet stanów Ameryki. Nad tą dziedziną działalności Instytutu czuwa znakomity historyk, profesor Oskar Halecki.

Nie mniej radosny jest fakt stałego powiększania się zbiorów Instytutu i liczby jego członków. Żywe echo, jakie wywołał w ich gronie Apel Gwiazdkowy Instytutu, pozwala oczekiwać, że i nadal śpieszyć oni będą z równie gorliwą pomocą, od której przyszłość Instytutu zależy.

I. ORGANIZACJA I ADMINISTRACJA

1). XVIII Walne Zebranie Członków Instytutu

W dniu 19 marca 1961 r. odbyło się XVIII Walne Zebranie Członków Instytutu. Przewodniczył p. Jan Librach, sekretarował p. Tadeusz Pawłowicz. Po sprawozdaniu Prezesa, Skarbnika i Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej, oraz po dyskusji nad sprawozdaniami, uchwalono jednomyślnie absolutorium ustępującej Radzie. Do władz Instytutu na rok 1961-1962 zostali wybrani: Prezes - p. inż. Witold Kosicki, Wice-Prezes - gen. Władysław Bortnowski, Skarbnik - p. Włodzimierz Falencki, Sekretarz - p. Jan Kowalski; Członkowie: p. p. dr. Jan Fryling, Jacek Gałązka, prof. Oskar Halecki, Henryk Korab Janiewicz, Stefania Januszewska (Detroit), prof. Waclaw Jędrzejewicz, mec. Juliusz Kanarek, płk. Edward Kleszczyński, płk. Adam Koc, dr. Aleksander Korczyński, gen. Wincenty Kowalski, Lucjusz Kupferfasser (Chicago), Ignacy Nurkiewicz, dr. Leopold Obierek, Ta-

deusz Pawłowicz, Jadwiga Pułaska i Antoni Repeczko. Komisja Rewizyjna: Przewodniczący - Czesław Zbie-rański, członkowie - płk. Leon Mitkiewicz i Wanda Rosten, zastępca członka kom. rew. Halina Abłamo-wicz.

Na Dyrektora Instytutu został powołany przez Radę generał Wincenty Kowalski, a na Kierownika Naukowego - prof. O. Halecki.

W ciągu roku sprawozdawczego, Prezes Insty-tutu p. inż. Witold Kosicki z powodu choroby (z pole-cenia lekarzy) ustąpił ze stanowiska Prezesa. Rada In-stitutu wyraziła swój żal i powierzyła pełnienie obo-wiązków Prezesa Instytutu p. gen. Władysławowi Bortnowskiemu.

Dyrektor Instytutu, gen. Wincenty Kowalski, w czerwcu 1961-go roku zawiadomił Radę, że, z po-wodu przedłużającej się jego choroby i leczenia (po wypadku samochodowym) nie może nadal pełnić funk-cji Dyrektora Instytutu. Rada Instytutu nie przyjęła rezygnacji gen. W. Kowalskiego, wyrażając mu ży-czenia szybkiego wyzdrowienia i powrotu do pracy w Instytucie. Jednocześnie Rada Instytutu prosiła płk. Adama Koca o pełnienie zastępczo obowiązków Dyrektora Instytutu do czasu powrotu do zdrowia gen. W. Kowalskiego.

2). Honorowi Patronowie Instytutu.

W roku sprawozdawczym z grona Honorowych Patronów Instytutu, liczącego 45 osób, ubył ś. p. ge-nerał Anthony Drexel-Biddle, b. Ambasador Stanów Zjednoczonych w Polsce. Pełna lista Honorowych Pa-tronów Instytutu została podana przy Apelu, rozes-łanym w końcu ubiegłego roku.

3). Członkowie Instytutu.

W roku 1961-ym przybyło 19 nowych członków. Zwiększanie się z roku na rok ilości członków do-wodzi zrozumienia w społeczeństwie potrzeby istnie-nia Instytutu i oceniania ważności podjętych przez niego zadań, pracy i wysiłków.

W roku sprawozdawczym Instytut liczył 294 członków.

Z grona członków Instytutu ubyli (zmarli): ge-nerał Anthony Drexel-Biddle, dr. Edwin Cytron, puł-kownik Janusz Iliński, b. Ambasador Michał Moś-cicki, b. Ambasador Jerzy Potocki i Wanda Rosten. Cześć ich świetlanej i zasłużonej pamięci.

4). Przyjaciele Instytutu.

Kampania dorocznego Apelu o poparcie do Po-lonii Amerykańskiej ponownie stwierdziła, że przy-jaciele Instytutu, pozyskani przez Apel w latach u-biegłych, trwają przy Instytucie, dając temu wyraz przez nadsyłanie donacji na jego cele. Wyniki finan-sowe Apelu podane są poniżej, w sprawozdaniu finansowym.

5). Biuro Instytutu.

Tak samo jak w latach ubiegłych, Biuro Insty-tutu wykonało w roku sprawozdawczym ogromną pra-cę w działach administracji finansowej i ogólnej oraz sekretariatu. Dokonanie tego zawdzięcza się niezwyk-le ofiarnej, bezinteresownej pracy szeregu członków Instytutu, z Sekretarzem Instytutu p. Janem Kowal-skim na czele. W pracy tej brali stały udział - niez-wykle czynny i ofiarny p. Kazimierz Bazanowski, który niestrudzenie, codziennie pracował w Biurze In-stitutu oraz p. pułkownik Witold Czaykowski, któ-ry stale pracował w Biurze Instytutu, a później także w Archiwum. Szereg członków Instytutu oddawało bezinteresownie swój czas i pracę w działach organi-zacji i administracji Instytutu. Dzięki temu było moż-liwe uzyskanie bardzo poważnych oszczędności także w kosztach Apelu. Kartoteka adresowa zwiększyła się znacznie i pracowano nad jej uaktualnieniem. Po-kwitowania na donacje w związku z Apelem zostały wysłane ofiarodawcom. Za tę tak wielką pracę - skła-damy serdeczne podziękowania wszystkim, którzy współpracowali w tym dziale.

Z uczuciami serdecznego żalu zawiadamiamy o zgonie Wandy Rosten, niestrudzonej i ofiarnej współpracownicy Biura Instytutu, zmarłej w roku ubiegłym. Przez zgon Wandy Rosten In-stitut poniósł ogromną stratę i brak Jej boleśnie od-czuwamy wszyscy. Cześć Jej świetlanej pamięci.

II. SPRAWOZDANIE FINANSOWE INSTYTUTU.

a). Wpływy:

Saldo bankowe na I. I. 1961	\$7,548.29
Członkowie	1,944.00
Donacje Przyjaciół (Apel)	4,078.37
Sprzedaż książek	1,509.65
Odczyty	142.31
Różne	301.91

	\$15,524.53

b). Wydatki:

Saldo bankowe na I. I. 1962.	\$6,611.15
Administracja	3,672.65
Apel	925.75
Wydawnictwa i książki	1,648.36
Biblioteka i różne	2,666.62

	\$15,524,53

Pośród szczodrych ofiarodawców na cele Instytutu znajdują się — pani Stefania Januszewska, wydawczyni Dziennika Polskiego w Detroit, z donacją \$300.00, oraz p. dr. Henryk Gruber — \$100.00.

III. ZBIORY ARCHIWALNE I BIBLIOTEKA

Archiwum Instytutu powiększyło się w dalszym ciągu. Wśród ofiarodawców większych zbiorów znaj-dują się p. p.: Minister Jan Librach, Czesław Zbie-rański, Jan Walczak, Amb. Michał Mościcki, Jerzy Po-

nikiewski oraz szereg osób, które przekazały do Instytutu prywatnie posiadane zbiory dokumentów historycznych. Kierownictwo archiwum dokonało dalszych prac w zakresie inwentaryzacji i podziału dokumentów na grupy, co znacznie ułatwi badającym korzystanie ze zbiorów archiwalnych Instytutu. Po przegrupowaniu, rozmieszczenie archiwów jest obecnie bardziej celowe i ułatwia lepszy do nich dostęp. Akcja gromadzenia dalszych archiwów była stale prowadzona i jest nadzieja ich uzyskania przez Instytut. Wydatnie współpracował w tej dziedzinie p. Tadeusz Pawłowicz.

Biblioteka Instytutu zwiększyła się o dalsze skatalogowanie około 800 tomów książek, pochodzących z darów i zakupu przez Instytut niezbędnych książek do biblioteki. Prace w archiwum i bibliotece wykonywane były pod fachowym kierownictwem p. Jadwigi Pułaskiej, czemu Instytut zawdzięcza stały postęp w tych działach.

Z archiwum i biblioteki korzystał szereg osób, pracujących w dziedzinie badań historycznych. Grono to zwiększało się stale, przyczym oprócz profesorów uniwersyteckich i wyższych szkół, coraz licznej okazywała zainteresowanie młodzież studiująca na wyższych uczelniach. Pracujący w archiwum Instytutu otrzymywali pomoc w zakresie źródeł i dokumentów, znajdujących się w archiwum.

IV. BADANIA I PRACE NAUKOWE. ODCZYTY.

Plan prac naukowo-historycznych został stworzony na podstawie posiadania przez Instytut bogatego zbioru oryginalnych dokumentów (w archiwum Instytutu) oraz specjalizowanej biblioteki dzieł historycznych. Liczne grono ludzi nauki — wybitnych profesorów, wykładających na uniwersytetach amerykańskich i w wielu centrach naukowych świata, a będących członkami—korespondentami Instytutu, — stwarza realną podstawę dla wprowadzania w życie planu badań i publikacji historycznych.

Wytyczne tego planu — to inicjowanie badań naukowych w dziedzinie najnowszej historii Polski i ogłaszanie w druku tych dzieł. Jest to niezbędne zwłaszcza obecnie, kiedy nauka polska w kraju straciła możliwość swobodnego wypowiedzenia się i nie może przeciwstawiać się zniekształcaniu i fałszowaniu historii narodu polskiego. Walka o prawdę historyczną — jest naczelnym zadaniem Instytutu i prace jego i wysiłki dążą do realizowania tego celu.

Poniżej podajemy w skrócie zestawienie projektów, które są opracowywane w ramach tego planu:

a). Analiza dokumentów, posiadanych przez Instytut, jest stale kontynuowana, celem udostępniania ich studiującym.

b). W związku z wydaniem tomu I-go i II-go dzieła prof. W. Jędrzejewicza p. t. "Poland in the

British Parliament" — tom III-ci (ostatni) jest przygotowany do wydania.

c). Prof. Tytus Komarnicki, autor cennego dzieła p.t. "Rebirth of the Polish Republic", pracuje nad wykończeniem II-go i III-go tomu tej książki, która obejmuje okres niepodległego istnienia Polski p.t. "Poland in World Politics between Two World Wars" (tytuł nie ustalony ostatecznie). Instytut przyznał i wypłacił autorowi stypendium na pracę nad tym dziełem, które ma być przygotowane do druku w 1962-im roku.

d). Prof. M. K. Dziewanowski pracuje nad wykończeniem dzieła (w jęz. ang.) p. t. "POLITYKA FEDERACYJNA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO". Książka ta ma ukazać się nakładem "Harvard University Press". Instytut współpracował w realizacji tego projektu, udzielając pomocy archiwalnej i materialnej.

e). Ambasador, prof. dr. Michał Sokolnicki ukończył książkę p. t. "ROK CZTERNASTY", która ukazała się już w druku; przedstawia kształtowanie się warunków, wysiłków i walk o niepodległość Polski w latach 1914-16. Jest to tom IIgi dzieła p.t. "CZTERNAŚCIE LAT", wydanego w Polsce, w roku 1936-ym.

f). Ambasador, dr. M. Sokolnicki rozpoczął pracę przygotowawczą nad dziełem p. t. "JÓZEF PIŁSUDSKI I STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE POLSKI I EUROPY, 1905—1935".

g). Generał Broni Kazimierz Sosnkowski pracuje nad dziełem p. t. "POLSKA NA ROZDROŻACH". Tom I-szy tego dzieła, p. t. "W POSZUKIWANIU PRAWDY" jest na ukończeniu. Jest to studium wojskowo-polityczne z okresów z przed, podczas i po II-ej Wojnie Światowej. Dzieło to jest przygotowywane do wydania przez komitet wydawniczy z płk. J. Mateckim na czele.

h). "POLSKA ORGANIZACJA WOJSKOWA (P.O.W.), 1914—1918". Historia P.O.W. jest opracowywana przez płk. Adama Koca, byłego Komendanta Naczelnego P.O.W. (w Warszawie).

i). Planowane jest wydanie pracy historycznej w związku ze zbliżającą się 100-letnią rocznicą Powstania przeciw Rosji w r. 1863-im.

j). Pod kierownictwem prof. O. Haleckiego jest opracowywany zbiór dokumentów ś. p. Ambadora Józefa Lipskiego. Archiwum to przygotowane do wydania przez prof. Romana Dębickiego, który jest autorem tej książki. Dzieło to przyczyni się do wzbogacenia naszej literatury politycznej z okresu przed wybuchem II-ej Wojny Światowej.

k). Zamierzone jest opracowanie wyczerpującej Nowoczesnej Historii Polski — jako dzieło zbiorowe grona wybitnych historyków polskich.

Odczyty:

Prof. Jan Karski — "GŁÓWNE ELEMENTY POLITYKI STANÓW ZJEDNOCZONYCH WOBEC POLSKI" — odczyt wygłoszony dnia 25 stycznia 1961 r.

V. WYDAWNICTWA I PUBLIKACJE.

1. "NIEPODLEGŁOŚĆ" – czasopismo naukowo-historyczne, ukazujące się periodycznie w Londynie, jest organem wspólnym obu Instytutów J. Piłsudskiego w Londynie i Nowym Yorku (począwszy od ukazania się tomu VII-go. Tom VII-y jest całkowicie przygotowany do druku i wkrótce się ukáže.

2. BIULETYN INSTYTUTU No. 1, Rok XVIII, Marzec 1961, zawierający Sprawozdanie Instytutu za rok 1960-y, został wydany w językach polskim i angielskim.

3. "INSTYTUT JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO) JEGO HISTORIA, CELE I ZADANIA" – ulotka informacyjna, wydana w języku polskim i angielskim.

4. APEL INSTYTUTU do członków i przyjaciół oraz do społeczeństwa polsko-amerykańskiego z prośbą o współpracę i poparcie w walce o prawdę i prawa Polski Niepodległej. Wydany w 25,000 rozesłanych listów.

5. Ulotki o książkach, będących do nabycia w Instytucie.

Książki i wydawnictwa będące na składzie (do nabycia) w Instytucie:

Aleksandra Piłsudska: WSPOMNIENIA. Wyd. "Gryf", Londyn, 1960. Wybitna działaczka niepodległościowa, małżonka Wielkiego Marszałka, mówi o czynach pokolenia, które wywalczyło Wolność Polski. Cena \$6.00. (Rabat członkowski i szkolny – 25%).

Kazimierz Sosnkowski: O JÓZEFIE PIŁSUDSKIM. Londyn, Komitet Uczczenia Pamięci Józefa Piłsudskiego w 25-ciolecie Jego Zgonu, 1961. Cena \$1.50.

Michał Sokolnicki: ROK CZTERNASTY. Wyd. "Gryf", Londyn, 1961. Znakomity historyk, żołnierz i wybitny współpracownik polityczny J. Piłsudskiego, przedstawia okres przygotowań do walki o Niepodległość przed pierwszą wojną światową i jej wstępne lata. Cena \$6.00 (Rabat członkowski i szkolny – 25%).

M. K. Dziewanowski: THE COMMUNIST PARTY OF POLAND, Cambridge (Mass.), Harvard University Press, 1959. Cena \$7.50.

W. Jędrzejewicz: POLAND IN THE BRITISH PARLIAMENT. Vol. I and II. New York, Instytut J. Piłsudskiego, 1959 (tom II-gi). Zawiera dokumenty i komentarze do polityki polsko-brytyjskiej w czasie II-ej Wojny Światowej. Cena tomów I-go i II-go (razem) \$15.00; cena tomu II-go – \$10.00 (Rabat członkowski i szkolny – 25%).

T. Komarnicki: REBIRTH OF THE POLISH REPUBLIC. London, W. Heinemann Ltd., 1957. A study in the diplomatic history of Europe 1914-1920. Wydane staraniem i pomocą Instytutu J. Piłsudskiego w Ameryce, który posiada wyłączne prawo sprzedaży na Stany Zjednoczone. Cena \$12.50 (Rabat członkowski i szkolny – 25%).

Z. Czernański: JÓZEF PIŁSUDSKI W 16-tu RYSUNKACH. Londyn, Komitet Uczczenia Pamięci Józefa Piłsudskiego w 25-ciolecie Jego Zgonu, 12 maja 1960 r. Cena \$3.00.

Józef Piłsudski: WYBÓR PISM. New York, Wyd. Instytut J. Piłsudskiego, 1944. Cena \$5.00.

Ignacy Matuszewski: WYBÓR PISM. New York – Londyn, Instytut J. Piłsudskiego, 1952. Cena \$3.00.

W. Jędrzejewicz: POLONIA AMERYKAŃSKA W POLITYCE POLSKIEJ. New York, Komitet Narodowy Amerykanów Polskiego Pochodzenia, 1954. Cena \$3.00.

Damian S. Wandycz: ZAPOMNIANY LIST PIŁSUDSKIEGO DO MASSARYKA. New York, wyd. Instytut J. Piłsudskiego, 1954. Cena \$1.00.

Damian S. Wandycz: POLISH-AMERICANS AND THE CURZON LINE. New York, wyd. Instytut J. Piłsudskiego, 1954. Cena \$1.00.

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ – 23 kwiecień 1935 roku. New York, wyd. Instytut J. Piłsudskiego, 1944. Cena \$1.50.

"Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce" jest niezależną organizacją historyczno-naukową. Nie podlega niczym wpływom – ani politycznym ani materialnym. Podstawą jego istnienia i rozwoju są składki członkowskie i ofiary wielotysięcznej rzeszy przyjaciół z terenu całej Ameryki. Służą obronie prawdy i praw Wolnej i Niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej.

Ofiary (donacje) na rzecz Instytutu są zwolnione od podatków.

